

Olga Grjasnova
Rusi vole breze

Olga Grjasnova
Der Russe ist einer, der Birken liebt

© Carl Hanser Verlag München 2012

Olga Grjasnova
Rusi vole breze

Prvi put tiskano u Hrvatskoj 2013,
u nakladi © Edicije Božičević
Trg kralja Tomislava 18, Zagreb
www.edicije-bozicevic.com

Za nakladnika
Juraj Božičević

Prijevod
Marko Žarić

Urednica
Nataša Medved

Prijelom
Miroslav Kodrić

Ovitak
Iva Mandić

Tisak
Denona d.o.o.

ISBN: 978-953-7953-02-7

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 843202

© za prijevod Zaklada S. Fischer po nalogu programa TRADUKI

traduki^T

Objavlivanje ovog djela omogućeno je uz potporu literarne mreže TRADUKI, čiji su članovi Savezno ministarstvo za europske i međunarodne poslove Republike Austrije, Ministarstvo vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke, Švicarska zaklada za kulturu Pro Helvetia, KulturKontakt Austria, Goethe-Institut, Javna agencija za knjigo Republike Slovenije JAK, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Resor za kulturu Vlade Kneževine Liechtenstein, Zaklada za kulturu Liechtenstein i Zaklada S. Fischer.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožiti, prenositi u bilo kojem obliku, elektroničkim ili mehaničkim sredstvima, uključujući fotokopiranje, presnimavanje ili bilo kakvo informatičko spremanje ili distribuiranje bez prethodnog pismenog dopuštenja nositelja autorskih prava.

Olga Grjasnova

Rusi vole breze

Preveo s njemačkog

Marko Žarić

Edicije Božičević
Zagreb, 2013.

Veršinin: Pa kako samo možete! Ovdje je zdrava, slavenska klima. Šuma i rijeka... a tu su još i breze, drage, skromne breze. Volim ih više nego sve drugo drveće. Dobro je ovdje živjeti. Jedino je čudno da je kolodvor od grada udaljen dvadeset vrsti... i nitko ne zna zašto je tomu tako.

Anton Pavlovič Čehov
Tri sestre

Prvi dio

I.

Nisam htjela da ovaj dan započne. Htjela sam ostati ležati i nastaviti spavati, no kroz širom otvorene prozore u našu spavaću sobu dopirali su smijeh prodavača povrća i kloparanje tramvaja. Naš stan nije bio daleko od glavnog kolodvora, a to je prije svega značilo da je u našem dijelu grada bilo čitavih ulica koje je bolje bilo izbjegavati, ulica s jeftinim trgovinama i ogromnim pornografskim kinima. Živjeli smo tako između jedne kineske praonice rublja i alternativnog centra za mladež, čiji su posjetitelji redovito mokrili u našem kućnom ulazu. Naš je stan bio dotrajaao i derutan, ali je zato bio i povoljan. Svako jutro oko pet sati očevi, braća i nećaci istovarivali su ispod našega prozora svoja mala dostavna vozila, lupali vratima, sastavljali svoje prodavačke pultove, pili čaj, kuhali klipove kukuruza i čekali da se ulica napuni ljudima da automatiziranim izrekama mogu hvaliti svoje voće i povrće. Trudila sam se pratiti njihov razgovor, no obično bih uhvatila samo dijelove rečenica ili bih ponovno zaspala.

Elias je ležao do mene: nemiran, usnice lagano otvorene, brzi drhtaji vjeđa, nepravilno dizanje i spuštanje trbuha. «Izdrkani murjački pederu, ubit ću te!», derao se neki pijanac pod našim prozorom. Prodavači voća su ga ismijavali i pljučkali ljuske suncokreta na ulicu.

Elias se probudio, okrenuo se prema meni i, ne otvarajući oči, položio glavu na moj trbuh. Rukama je potražio moje ruke. Ostali smo tako ležati isprepleteni, sve dok neka

tuđa budilica s druge strane zida nije zazujala i dok mi se ruka pod njegovom težinom nije gotovo umrtvila. Kada je više nisam osjećala, digla sam se iz kreveta i otišla se tuširati.

Kuhinja je bila pretrpana od jučer. Na štednjaku su stajali lonci i tave sa skorenim ostacima jela po rubovima, tanjuri i poluprazne vinske čaše gomilali su se po radnoj površini. Zrak je bio ispunjen ispušnim plinovima i lijepio se po koži poput sirupa. Danas je trebao biti najtopliji dan u godini.

Elias je sjedio za kuhinjskim stolom držeći u desnoj ruci žlicu žitnih pahuljica. Na tanjuru pred njime mrvice i pola žemlje s tamnocrvenim namazom marmelade. Sjednem nasuprot njemu, dohvatim novine, i umjesto čitanja počnem promatrati njegovo lice. Imao je izražene kosti lica, tamnosive oči i tamne trepavice koje su ispale malo prekratke. Elias je bio dječaćki lijep. Njegova ga je ljepota ljutila, jer je bio uvjeren da ga se ljudi neće sjećati kao osobe nego kao nekoga tko nalikuje nekom glumcu, čijeg se imena upravo ne mogu sjetiti. No ne ljepota, nego njegova intuitivna ljubaznost bila je ono što je bilo djelotvorno: kod nestrpljivih prodavačica, koje bi odjednom prestale pogledavati na sat, kod nasmi-janih srednjoškolki, medicinskih sestara na prijamnom šalteru, knjižničarki, i kod mene. Prije svega kod mene. Fakinsko ponašanje, govorila bi moja majka. No ona ga je voljela upravo zbog takvog ponašanja, a i zato što je, na neki način, Elias znao kako se treba ponašati u jednoj orijentalnoj obitelji.

Elias naliže kavu u žitne pahuljice. Bjelina je nestala u smeđoj tekućini, na površinu su isplivale groždice. Na kuhinjskom stolu ispod novina ležala je otvorena kuharica iz koje je nekakva riblja glava upitno buljila u mene. Zaklopim knjigu.

«Ti si vegetarijanac! Već si zaboravio?», obratim mu se šaljivim tonom.

«Ja barem pogledam prije negoli nešto stavim u pećnicu», odgovori mi razdražljivo.

To se odnosilo na sinoćnji događaj: pokušala sam pripremiti nekakvu slanu pitu, jer sam u svoj vokabular htjela unijeti odgovarajuću francusku riječ *quiche*. Kao da sam kakva francuska glumica koja glumi francusku kućanicu, koja očekuje svoga francuskog ljubavnika dok se kao invalid vraća s bojišta, i za kojega priprema nabujak ne znajući koji je dio tijela izgubio na bojišnici. Riječ *quiche* lijepo mi je prijanjala uz jezik i dopao mi se njezin gramatički rod. Kupila sam zamrznuto tijesto, koje se kasnije pokazalo kao slatko i prhko, zbog čega je slana pita bila nejestiva. U Francuskoj takvo tijesto nije ni slatko ni slano. Elias je ipak jeo moju slanu pitu, iako ja nisam tražila takvu njegovu ljubaznost, no on je još uvijek patio zbog svoga odgoja. Svaki zalogaj koji bi stavio u usta probavljao bi s obilnim gutljajem vode.

«Jesi li vidjela moje štitnike za koljena?», upita Elias dok sam ja prevrtala stvari po hladnjaku u potrazi za ostacima pite.

«Jesi li vidio večeru?», upitam ja njega.

«Zamrznuo sam je.»

«Što?»

«Nisam mislio da bi je još jela.»

«E, baš uvijek moraš glumiti suosjećajnog Nijemca», dobacim mu, na što se Elias naceri, pogura prema meni mlijeko i žitne pahuljice i donese mi jednu zdjelicu iz ormara. Sjednem i poredam na gomilu svoje stvari za učenje – bilježnice, listove s ispisanim riječima, kartice i rječnike, koje sam napamet učila od A do Ž. Kada se Elias vratio do stola, nježno mi je poljubio zatiljak i ponovio: «Jesi li vidjela moje štitnike za koljena?»

«Pa već sam ti rekla.»

«Ali ti uvijek sve zametneš.»

«Nemam pojma gdje bi mogli biti», uzvratim mu.

On pažljivo odloži posuđe u sudoper, pazeći da se tanjuri međusobno ne dodiruju.

«Od kada ti zapravo igraš nogomet? I s kim?», upitam ga.

«Već sam i prije igrao.»

«Sigurno ćeš si nešto slomiti.»

«Trebam li imati imigracijsko podrijetlo da bih igrao nogomet?», upita gledajući me ravno u oči.

«Opet se služiš tim riječima?» Pokušala sam zvučati što ironičnije, no to mi nije uspjelo. Svaki puta kada bih čitala ili čula te riječi, osjetila bih kako mi se diže žučna kiselina. Gore je bilo jedino kod pridjeva *postmigracijski*. Prije svega, mrzila sam rasprave o tome, i to ne samo u javnosti, nego i one između mene i Eliasa. U takvim razgovorima nikada nije rečeno ništa novo, ali ton je bio poučavateljski i žestok. Jedno od nas dvoje izazivalo bi raspravu, a onda bismo se oboje zapetljali u tvrdnje i ispravljanja. Elias mi je predbacivao zatvorenost, a ja njemu nametljivost, i tu bismo obično prelazili s općenitog na pojedinosti.

Elias je djelovao uvrijeđeno. Dođem do njega i on položi ruke na moje kukove. S brade mu je visjela jedna vlas tamno-plave kose. Maknem je. On položi glavu na moje rame, ja ga poljubim u vrat, poguram desno koljeno među njegove noge i malo otkopčam ljetnu haljinu, no Elias zatrese glavom i šapne mi na uho: «Već kasnim.»

Udarim dlanom po radnoj površini. Elias me prijekorno pogleda i dobaci: «Nisam tako mislio.»

«Baka mi je govorila da se sa sobom uvijek moraju nositi čiste gaćice.»

«Zašto?»

«Za slučaj da se što dogodi.»

«Pričaš gluposti. Moram sada poći.»

Na izlasku sam ga dopratila do početka stubišta i promatrala kako se sjurio njima. Često je preskakao po dvije stube odjednom, ponekad čak i tri. On nikada nije hodao, trčao je i skakao. Pristavim si kavu i počnem učiti.

II.

Na šalteru za informacije sjedila je medicinska sestra koja je unatoč vrućini nosila dugačak pullover. Njezino bljedilo naglašavalo je vatrenu boju kose koja joj je u zatiljku bila uredno svezana u rep. Smiješila se i pomalo slatko, pomalo kiselo i govorila da se ne trebam nepotrebno brinuti i postavljati daljnja pitanja. Trčala sam cijelim putem do bolnice, tako da sam sada okupana u vlastitu znoju i crvena lica stajala pred njom i pokušala doći do zraka. Elias je operiran.

Sjela sam u čekaonicu. Negdje u pozadini čuo se radio. Vijesti sam simultano prevodila na engleski, a reklamne poruke na francuski. U Kabulu se dogodila eksplozija, u Gazi je došlo do pucnjave, u Portugalu su gorjele šume. Kancelarka je bila u državničkom posjetu. Listala sam jedan stariji *Vogue* i kratila vrijeme proučavajući modu. Ručne torbice. Nakit. Sjenila za kapke. Bilo što. Čitala sam o trendovima zadnjega studenog, o krznima i cvjetnim motivima. Onda sam istrgnula prvu stranicu, presavila je i stavila u džep. Istrgnula sam treću stranicu, i nju presavila i stavila u džep. I petu sam stranicu istrgnula, presavila je i spremila u džep. Za stranicu sto i sedam u mom džepu više nije bilo mjesta.

Jedan mi se liječnik smiješeći približi. Bio je visok i plećat, kose uredno počešljane prema nazad. Za pozdrav je uzeo moju ruku u svoju i na trenutak je malo prejako stisnuo. Imao je smeđe i živahne oči. Zapuhne me miris dezinfekcijskih sredstava, truleži i starih ljudi. Borila sam se da

dođem do zraka. Liječnik me primi za nadlakticu. Nametljivost te geste me iznenadi. Nešto mi je rekao, no nisam ga razumjela i morala sam ga zamoliti da ponovi.

«Govorite li njemački?», zapita me polako i prenatušeno.

«Naravno», odgovorim.

«Ja sam Weiß, odjelni liječnik Weiß. Vi ste član obitelji Eliasa Angermanna?»

«Ja sam njegova prijateljica.»

«Onda zapravo ne bih smio s vama razgovarati.»

«Pa to ne bi smio biti nikakav problem.»

Jedno je vrijeme razmišljao i izgledalo je da mu je vrlo teško donijeti odluku. Konačno kimne: «No dobro. Kako se zovete?»

«Maria Kogan.»

Promatrao me odozdo prema gore. «Prezime Vam je malo komplicirano, smijem li Vas zvati Maria?»

«Ne.»

Slegne ramenima i objasni mi u crescendo da je su Eliasu morali umetnuti femoralnu pločicu, jedan intramedularni implantat, da su mu bedrenu kost povezali i učvrstili metalnim pločicama te da je izgubio puno krvi. Na njegovoj liječničkoj kuti vidjele su se krvave mrlje i pitala sam se je li to Eliasova krv ili krv nekoga prijašnjeg pacijenata. Kimnem i povučem vrata sobe za intenzivnu njegu. Liječenje će biti dugotrajno, odjekivalo je još iza mojih leđa.

U sobi nije bilo ničega osim jednog kreveta ograđenog monitorima, gumenim crijevima i jednoga stolca. Zastori su bili navučeni i ja ih malo razmaknem. Na podu se odrazi dug trak svjetlosti. Položim dlan na rešetke njegova kreveta. Lice mu je bilo pepeljasto blijedo, kao da mu u tijelu nije bilo ni kapi krvi. Na usnicama mu se stvorila tanka bijela kora. Promrmljao je moje ime i pogledao negdje pokraj mene. Iz bedra mu je virila drenažna cjevčica.

Sagnem se prema njemu, miris hladnoga znoja nadraživao mi je nosnice. Poljubim mu čelo, pogladim ga po kosi. On zastenje. Ispružim ruku prema njegovoj, no tada za-

mijetim kanilu za infuziju na njegovu zapešću i oklijevajući povučem ruku nazad.

«Nije mi dobro», ogласi se Elias tako tiho da je izgledalo nemoguće da bi to moglo biti upućeno meni, i padne mi na pamet kako je on prije dosta vremena ustvrdio da postoje samo dvije škole, stara i frankfurtska.

Ostala sam do kasno navečer. Elias je grozničavo okretao glavu s jedne na drugu stranu. Samo povremeno bi kroz nemiran polusan uspio progovoriti «Jesi li još tu?»

Uvečer sam skuhala ujušak i nazvala njegove roditelje. Nitko se nije javio. Razmišljala sam hoću li nazvati Elke na mobitel, no u tom sam trenutku već čula samu sebe kako govorim telefonskoj sekretarici: «Ovdje Maša. Halo.» Napravim kratku stanku i ugrizem se za usnice. «Elias se na nogometu pokliznuo. Slomio je bedrenu kost. Leži u bolnici.» Teško sam izgovarala rečenice, cijelo jedno desetljeće mi nije bilo tako teško govoriti njemački kao te večeri. Elke me nazvala već kasno u noći. Pitala me je li loše. Nije, uvjeravala sam je. Ona ne može gostionicu ostaviti bez nadzora. Svake večeri je puna. Rekla sam da sam ja tu. Pokušat će doći što prije, odgovorila je. Ponovila sam da sam ja tu.

Spremila sam za Eliasu jednu torbu, složila donje rublje, majice i jedinu pidžamu koju je imao, priložila stvari za osobnu higijenu, njegov fotografski aparat, jednu bilježnicu i olovke.

Susjedi u sobi gledali su popodnevni televizijski program. Uz glas s televizora čuli su se dijelovi rečenica i smijeh, šuškanje omota slastica, bombona i papira časopisa, škripa cipela i kotačića kolica s jelom na hodniku.

Elias je ležao u sredini, njegov je krevet bio omeđen s dva druga bolesnička kreveta. Pored svakoga kreveta nalazio se mali stolić. Na stolićima Eliasovih susjeda stajale su gomile čokoladnih štapića, otvoreni paketići keksa, vrećice sa želeom, bombonima, bilježnice s križaljka, cigarete i čas-

pisi. Zaželjela sam svima dobar dan, no ostala sam nezamijećena.

Elias je ležao u bolničkom krevetu blijed i bez sjaja u očima. Nabacila sam smiješak i pošla k njemu. Odložila sam putnu torbu pored stolića i nabrojala što sam sve donijela. Kao da je Božić, šalio se Elias iscrpljen.

Omamljen lijekovima, Elias je većinu vremena provodio spavajući i jedva se pomicao. Samo je udisao i izdisao. Sjedila sam pored njegova kreveta, gulila jabuke, kruške i jedan mango, čiji se sok lijepio za prste. Popila sam kavu i pobjela u kupaonicu, gdje sam lice poprskala hladnom vodom da suzbijem suze i glavobolju. Prošlo je prijepodne i poslijepodne. Sunce je mučno i polako zalazilo, vani su sjene bivale sve duže, a Eliasova ruka ležala je u mojoj.

Sljedećega jutra on je već fotografirao bolničku sobu, svoju ranu i mene, a ja ranu nisam mogla ni pogledati. Njegovi susjedi su također htjeli pred objektiv. Oni su upravo kartali i sada su nam gotovo nametali razgovor. Profesionalac, to se ne smije propustiti, govorio je Heinz kada je doznao da je Elias studirao fotografiju.

Heinz je bio vojnik, a Rainer bravar. Danas bi sigurno ponešto drugačije napravili. Ne puno drugačije, dakako, ne puno. Lijevi susjed pročisti grlo i kaže da mi mora dati kompliment, jer da bolje govorim njemački nego svi ostali ruski Nijemci koje je do sada susretao u službi, iako još gotovo ništa nisam ni progovorila. Heinz započne o svom ratnom zarobljeništvu – dok ga Elias ne zamoli da bude tiho. Potom Elias i mene zamoli da se utišam.

Bilo je vruće i zagušljivo, iz asfalta je isparavala vrućina, ulice se čak ni noću nisu ohladile. Pred bolnicom siđem s bicikla i obrišem znoj s čela. Jedno sam vrijeme gurala bicikl, svi su stalci za bicikle bili popunjeni. Onda ugledam jedno slobodno mjesto, uguram bicikl, srušim pritom jedan zeleni s lijeve strane, pa ga nespretno podignem.

Bolnica je bila izdužena prizemnica obložena kamenom fasadom usred mirne stambene četvrti s ograničenjem brzine – posve neambiciozna građevina podređena isključivo

medicinskoj funkcionalnosti. Odjelni liječnik, koji je dan prije Eliasu odstranio dren, čučao je pred ulazom u ortopedski odjel i pušio. Bio je nepočešljan i imao je tamne podočnjake. Već sam ga jučer popodne zamijetila u bolnici, izgledao je kao da je radio noćnu smjenu. On mi kimne i ja usporim korak, pa neodlučno zastanem uz njega. Pruži mi kutiju cigareta svijetloplave boje s natpisom na arapskom jeziku. Ja mu ponudim jedan roščić od prhkog tijesta. On otpuhne dim i posegne rukom u papirnatu vrećicu. Koža na njegovoj ruci bila je naborana, a nokti požutjeli od dima.

«Jeste li nedavno prešli na cigarete s filtrom?»

«Zapravo nisam. Ove su od jednog pacijenta.» Pogleda kutiju, okrene je nekoliko puta u ruci i prijeđe palcem preko arapskih slova, kao da ih je tek sada primijetio.

«Ne znam to čitati», primijeti.

Ja mu prevedem napisano.

On uzdahne, i dalje gledajući u kutiju cigareta.

«Pacijent, preminuo jučer popodne. Upravo pušimo njegove posljednje cigarete.»

Ja se zagrcnem dimom i zakašljem.

On opet okrene kutiju cigareta, a onda je vrati u džep hlača. Potom zagriže kraj roščića, mrvice se kao prhut raspu po njegovoj kuti, a on naizmjenice baci pogled prema roščiću i meni. «Vi ste netko gospodinu Angermannu?»

Kimnem.

«On je jutros imao jednu mrlju.»

«Kako, molim?»

«Jednu mrlju.»

«Na plućima?»

«Otkud vam to pada na pamet?» Liječnik se glasno nasmije. «Jedna mala mrlja oko ožiljka od operacije, ništa neobično, bez brige.»

Prijateljski me potapša po leđima i nestane u zgradi.

Uvečer je Eliasova rana procurila, a iscjedak je širio slatkast, rezak miris, koji me podsjećao na sovjetski parfem *Varšavianka*, što me tjeralo na povraćanje. Eliasov foto-

grafski aparat stajao je na noćnom ormariću, on je ležao licem okrenut zidu i tresao se od vrućice. Pozvonili smo medicinskoj sestri, no nje dugo nije bilo, a onda se iznenada pojavila u prostoriji i pomislila sam da je utvara. Sestra je na sebi imala kratku kutu, otvorila je usta i pokazala sjajan luk zuba. Na njezinu žučkastom sjekutiću bljeskao je plavi umjetni dragulj. Neozbiljno. Rukama se podbočila o kukove i zabacila glavu unatrag. Žarki pogled odavao je zagriženost. Govorila je brzo dubokim glasom i rekla da će Elias sada trebati ustati. Ustajanje nisam smatrala dobrom zamisli, no morala sam potajice priznati da ima pravo kada je uz divlju gestikulaciju glasno zavikala da ja nemam pojma.

Medicinska sestra pogura Eliasa iz kreveta. «Hajde, mlađiću, diži se!»

Elias se ugrize za usnice i uspravi se. Na njegovu licu ugledam izraz bola i povičem na sestru. Moje su riječi zvučale poput krijštanja.

«To je za njegovo dobro», otresito će ona.

Kada je Elias ustao, zastenjao je od bola, no nije ponovno sjeo. Stajao je i patio, a medicinska sestra mu je kimala glavom ohrabrujući ga. «Samo tako, tako dalje.»

Elias ponovno zakorači, ovoga puta bez ikakva glasa. Lice mu je bilo bez kapi krvi.

«Zar ne vidite da ima bolove?»

«Bolovi su dio života. Vjerujte mi, ja ovdje radim već dvadeset godina!»

«Dvadeset godina previše!»

«Maša, u redu je!» Na Eliasovu čelu pojavile su se kapi znoja, njegovo je disanje bilo brzo i neravnomjerno. Teturajući zakorači prema krevetu, potraži nekakav oslonac, glasno udahne i objema rukama dohvati okvir kreveta. Poguram ga na krevet. Elias popusti mojim kretnjama i dopusti da ga posjednem na krevet. Položim ruku na njegovo lice koje je bilo hrapavo i užareno. U očima mu se pojave suze, u mojima također.

Stanem ispred Eliasa, spremna na sve. No on me povuče k sebi na krevet i izmučeno se obrati medicinskoj sestri: «Molim Vas, izidite!»

«Nešto slično još nisam doživjela.» Žena jurne iz sobe i zalupi vratima.

Elias položi glavu na moje rame i ja mu pomognem da legne. On se sklupča i okrene licem zidu. Onda se počne tresti čitavim tijelom. Pogladi ga po kosi, no nije reagirao. Istrčim na hodnik i dovučem u sobu prvu medicinsku sestru koju sam ugledala na hodniku. Ona skine zavoj s Eliasove rane i hitro zastorima zakloni dva kreveta, iako su bila prazna. Rana je loše izgledala.

Eliasa su poslali na radiologiju, a kada su ga vratili još uvijek se grčio od bolova. Liječnici su čekali laboratorijske nalaze. Konačno je došao šef odjela, nizak, ćelavi liječnik s isturenim trbuhom. Slijedilo ga je, kimajući glavama, deset studenata medicine, jer je to bila, kako se ispostavilo, klinička bolnica. Šef odjela pregleda ranu i njegovo se čelo nabora. Potom su se studenti počeli naginjati nad Eliasa. Poneki od njih imao je na licu izraz gađenja, drugi su gurkali one pored sebe kako bi bolje vidjeli ranu. Ja sam stajala u kutu sobe i nisam vidjela ni Eliasa ni ranu. Mirisala sam je.

Elias, blijed i potpuno klonuo, sljedećeg je dana u rano jutro opet prevezen u operacijsku dvoranu. Njegovi su roditelji rano ujutro pošli na put, pa smo sada skupa čekali u kafiću: otac s velikim porama na nosu, s pravim životinjskim licem. Majka je bila bucmasta u licu i imala je izrazito jake nadlaktice. Oboje su šutke sjedili pred punim šalicama i komadima kruha, koje su sami pripremili i ponijeli sa sobom.

Horst je čitao *Spiegel*, Elke i ja smo gledale kroz prozor. Nebo je bilo tamno, vrijeme se preko noći promijenilo u rosulju s vjetrom. Čas me otac kriomice promatrao, čas je to činila majka. Ja sam promatrala njihova lica i mislila na Eliasove fotografije iz djetinjstva: Elias prvog dana škole, Elias ispred božićnog drvca i na krizmi – blijedo, uplašeno dijete. Kada su me oboje istodobno pogledali, postidjela sam

se svoje odjeće, šminke i visokih peta, iako sam noć provela u bolnici i uopće se to jutro nisam našminkala, nego dan ranije. Elke pročisti grlo i pogleda na sat, Horst nervozno zašušti novinama.

Prozor uz koji smo sjedili gledao je na usku i praznu ulicu. Pogled mi se zadrži na sivom smotuljku na sredini ceste. Prvo sam pomislila da je to nekakva plastična vrećica, no plastične vrećice rijetko su bile sive. Onda pomislim na plišanu životinjicu. Preglasno odložim svoju šalicu na stol, ispričam se i kažem im da moram na zahod. Zrcalo u zahodu odrazilo je moj ružan izgled: nos mi je bio svijetao, što nikako nije bilo u skladu s njegovom veličinom i kvrgom, a maskara na trepavicama razmazana. Liječnik nije mogao reći koliko će dugo trajati operacija.

Stajala sam na ulici i smirivala se kratkim udisajima. Puhao je hladan vjetar i ruke su mi se tresle. Jedno sam vrijeme proučavala svoje disanje, a onda sam ugledala životinju. Bio je to zec i bio je živ jer mu se prsni koš dizao i spuštao u nepravilnom ritmu. Zнала sam samo dvije molitve: *Oče naš i Čuj, Izraele*. *Oče naš* je bio beskoristan, a *Čuj, Izraele* nije bio dovoljan. Pogađat ću se s Bogom. Eliasa za zeca, ON neka pusti zeca da ugine, a ne Eliasa da umre. Bilo mi je istinski žao što nisam religiozna i što ne mogu nastupiti nikako drugačije i važnije osim s: «Čuj, Izraele! Gospodin, Bog naš, Gospodin je jedini! Zato ljubi Gospodina, Boga svoga, svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom! Riječi ove što ti ih danas naređujem neka ti se urežu u srce.» Ljuljala sam se moleći, onako kako sam na televizijskoj postaji *Arte* vidjela da to rade ortodoksni Židovi. Ne Elias. Molim te, ne. Ne. Ne. Zeca ću pokopati i napamet izgovoriti zečju pogrebnu molitvu.

Molila sam Boga neka ON odmah ubije zeca. Zec je i dalje disao, a nikakva automobila nigdje u blizini. Podignem ga oprezno – nisam na njemu primijetila nikakvu vidnu ozljedu. No njegove su uši uvelo visjele, krzno mu je bilo puno ulične prašine, a crvene oči gotovo mrtve, ako se smrt

može pretskazati prema crvenim očima. A što ako zec uopće nije bio ozlijeđen, ako je samo malo prilegao?

Ponovno sam polegla zeca i ponovila *Čuj, Izraele*. S naše desne strane prođe mali Opel. Eliasovi roditelji su me promatrali, vidjela sam kako me gledaju s prozora kafića. Uhvati me panika, poželim naći kakav kamen. Ovdje uopće nema kamenja, proleti mi kroz glavu. Ali radilo se o Eliasu. Potrčim ulicom, pokraj autobusne postaje nađem jedan izvaljen kamen. Dobar znak. Prekoračim ogradu i uzmem ga.

Kada sam se vratila, životinja je uporno i dalje živjela. Kako jednom zecu objasniti vjeru? Sagnem se i pogladim ga po glavi. Bio je mekan i mokar i nije reagirao na moj dodir. Ruka mi se tresla. Ustanem, zamahnem, kamen proleti pokraj njegove glave. Opet podignem kamen, osjećala sam da me zec promatra. Zamolim ga za oprost i opet bacim kamen. Ovoga ga puta pogodim, glava mu se rasprsne, mozak mu iscuri i pomiješa se s krvlju i komadićima kosti. Okrenem se i zatolim mučninu koja me počela obuzimati.

Kada sam se vratila u kafić Eliasovim roditeljima, pokušala sam tiho hodati, da se ne čuje lupanje potpetica po mramornom podu. Ruke su mi bile crvene od hladnoće.

Operacija je uspjela, obavijestio nas je odjelni liječnik Weiß. Stajao je pred nama raširenih nogu i smiješeći se pružio ruku Horstu i Elke. Stajala sam pored njih i promatrala Eliasa. Ležao je nepomičan na krevetu. Iz njegova bedra je sada virio još duži komad metala. Nakon tri tjedna bi možda mogao biti otpušten. Liječenje će se onda nastaviti ambulantno. Kiša je udarala po prozorskim oknima, prolaznici na ulici bježali su s otvorenim kišobranima od nevremena.